

ПРАВОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

ГУДИМ Л.Я. - здобувач Львівського університету бізнесу та права

В статті досліджується правова ідентифікація як процес формування правової ідентичності. Установлено, що правова ідентифікація – це процес, який проявляється в отождествленні індивідом себе з определеной групою или соціумом через інтегративне правопонимання, неразрывно связан с познавательной, конотативной, аксиологической, діяльнісною, екзистенціальною сферами личности и выражается в правомерном поведении.

Выявлено, что правовой идентификации присущи следующие признаки: динамической характеристикой правовой идентичности; понимается как процесс формирования правовой идентичности; проходит только в личности, которая является членом социальной группы; воплощается через усвоение образцов и стереотипов правового поведения присущих определенной группе; происходит через принятие правовых норм, ценностей, целей и тому подобное; является единством следующих компонентов: познавательного, конотативного, аксиологического, діяльного, екзистенціального; является процессом, который состоит из логически дополняемых механизмов в правосознании человека.

Предложены основные этапы правовой идентификации, в частности: правовая социализация через правовую коммуникацию и правовое воспитание; правовое познание и понимание права; правовая рефлексия, включая критический анализ, оценку права через правовое мышление; правовая ин-

тернализация и формирование ценностной правовой ориентации; правовое подражание и инкультурация, что проявляется в контроле поведения через правовую свободу.

Исследовано ключевые закономерности правовой идентификации. Во-первых, правовая идентификация и ее завершенность зависит от индивидуальных особенностей личности, таких как: правосознание и самосознание правовые знания; правовое мышление; правовые навыки и умения; ценностная правовая установка. Во-вторых, правовая идентификация предполагает внутреннее согласие с основными основами интегративного правопонимания. В-третьих, на правовую идентификацию влияют внешние факторы, в частности: правовой порядок и стабильность в государстве, соответствие задекларированных прав с возможностью их использования, правовой культурой общества и тому подобное. В-четвертых, процесс развития правового идентификации предусматривает самоидентификацию. В-пятых, правовая идентификация протекает через сознательное и бессознательное в человеке, рациональное и иррациональное.

Постановка проблеми

За умови додержання всіх закономірностей і етапів формування правової ідентичності особистості можна сподіватися на те, що вона буде відповідальною людиною, не порушуватиме правові норми та буде з ними обізнана, толеруватиме з ін-

шими членами суспільства, буде активним учасником правових змін, матиме переконання у справедливості права, розумітиме свій правовий статус та правовий статус інших, її діяльність буде лише в межах права, а поведінка – не простим наслідуванням, а власним внутрішнім переконанням. Тому, так важливо є дослідити механізм формування правової ідентичності та встановити, які процеси мають вплив на неї.

Стан дослідження

Дотепер у філософії права не проводилося розкриття правової ідентифікації. Однак, окремі вчені вивчали ідентичність та процеси, пов'язані з нею, зокрема: Є.І. Ганєєва, Н.В. Ісаєва, М.В. Заковоротная, Ю.В. Зевако, Т.В. Канаваєва, О.В. Лук'янова, Г.Б. Мазилова, А.В. Миклеєва, О.В. Парута, П.В. Румянцева, В.А. Самкова та ін.

Метою статті є дослідження правової ідентифікації та її значення для формування правової ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження

В епоху соціальних змін формування ідентичності є особливим модусом розвитку людини, що забезпечує автентичність екзистенції, принцип і механізм, що забезпечує поступальний розвиток людського буття в контексті соціальних змін. Формування ідентичності – це проблема того, яким чином сучасна людина в багатовимірному світі забезпечує стійкість свого буття як в змістовному, так і в динамічному аспекті, зберігає цілісність, повноту власного Я, свою самість, змінюється, не змінюючи себе, не втрачаючи світу. Тобто, як людина стає і залишається сучасною людиною. Отож, формування ідентичності – це активна діяльність особистості, спрямована на встановлення і визначення особистістю в собі певних рис і якостей, відповідних її соціальній орієнтації, її ціннісним уявленням, її духовним запитам. [1, с. 34, 84-85] В свою чергу, формування правової ідентичності в ідентифікації

– це процес постійного підтвердження цінності права, збереження його в числі життєвих сенсів суб'єкта, основи його світогляду, а підтримка досягнутої правової ідентичності – це постійна праця правового спілкування, стимулом якого є самоповага, повага Іншого, гідність і оптимізм у визначенні життєвих цілей, цінностей і стратегій [2, с. 30].

Системно-динамічний підхід до аналізу соціальної ідентичності розкриває наступні ознаки формування ідентичності:

- формування соціальної ідентичності відбувається під впливом соціальної системи;

- формування структури соціальної ідентичності відбувається під впливом особистісних особливостей індивіда;

- соціокультурна динаміка зумовлює трансформацію елементів соціальної системи та динаміку особистісних властивостей індивіда, включених в процес формування ідентичності [3, с. 150].

Як вважає О.В. Лукьянов, формування ідентичності в описі свого феноменального поля має наступні тенденції:

1. формування ідентичності – процес ототожнення-розототожнення суб'єкта з самим собою, з досвідом, з реальністю;

2. формування ідентичності – процес пізнання і ієрархізації себе;

3. формування ідентичності – процес соціалізації, ідентифікації зі значущим іншим і відособленості, дистанційованості від значущого іншого;

4. формування ідентичності – процес досягнення сталості, стійкості особистості в часі і якісної зміни, виникнення нового рівня організації, нового порядку, об'єктивної ідентичності [1, с. 69].

Ідентифікація є базовим процесом формування соціальної ідентичності. Вона розуміється, у більшості теорій, як ототожнення себе з оточуючими та як основний процес розвитку соціальної ідентичності. У вузькому сенсі ідентифікація є первинним механізмом засвоєння соціального досвіду, адже індивід, ототожнюючи себе з іншими, отримує базу для формування ідентичності. При цьому розвиток уявлень про себе стає можливим при залу-

ченні інших процесів побудови соціальної ідентичності. Йде мова про такі процеси як інтерналізація та рефлексія. Тобто, в більшості випадків, індивід ототожнюється з якоюсь групою або особою за особисто усвідомленим вибором. Процес формування і розвитку соціальної ідентичності сприяє збереженню цілісності та індивідуальності досвіду людини [4, с. 107]. Ідентифікація як механізм соціального успадкування являє собою складну семіотико-синергетичну систему, де взаємодіють різні компоненти: культурні, етнокультурні, соціальні, психічні та духовні. [5, с. 13-14] Ідентифікація є невід'ємною властивістю системи соціальної життєдіяльності, оскільки її процеси включаються в процеси життєдіяльності, знаходячи в результаті такі основи, як структурну (співвідношення детермінізму і невизначеності), цільову (побудова моделі поведінки) та екзистенційну (власний духовний внутрішній потенціал) [4, с. 73].

Якщо поняття ідентичність виступає ознакою соціального суб'єкта, то ідентифікація – це процес емоційно-психологічного самоототожнення індивіда із соціальною групою [6, с. 139]. На думку І.Т. Канаєвої, ідентифікація – це процес досягнення ідентичності, ототожнення, пристосування, де ідентичність – результат ідентифікації, що поєднує упорядкування, визначення, схематизацію, моделювання процесів для розуміння ситуацій з розрізненням, тобто з вибором місця для себе [4, с. 73]. Такої ж думки і М.В. Заковоротка, яка пише, що ідентичність включає в себе різні аспекти, а ідентифікація – опис таких аспектів, тому на кожному рівні опису процес ідентифікації передую осмисленню ідентичності. Ідентичність – це результат, що стало, відстоювання і захист себе, ідентифікація – пристосування, процес постійного вибору, прийняття норм, традицій, установок [7, с. 190]. Отже, коли мова йде про «ідентичність», то мають на увазі стан як кінцевий результат самоототожнення, а коли говорять про «ідентифікацію», то розуміють процес, який завдяки специфічним психологічно-соціальним механізмам веде до цього стану [8, с. 97-104, 98].

Тобто, ідентифікацію розглядають як «дію встановлення ідентичності» [9, с. 17].

На основі цих загальних положень можемо констатувати, що правова ідентичність є результатом правової ідентифікації. Правовій ідентифікації притаманні наступні ознаки:

- є динамічною характеристикою правової ідентичності;
- розуміється як процес формування правової ідентичності;
- проходить лише у особистості, яка є членом соціальної групи;
- втілюється через засвоєння зразків та стереотипів правової поведінки, властивих певній групі;
- відбувається через прийняття правових норм, цінностей, цілей тощо;
- є єдністю таких компонентів: пізнавального, конотативного, аксіологічного, діяльнісного, екзистенційного;
- є процесом, який складається з логічно доповнюваних правових механізмів у правосвідомості людини.

Є. Весна наводить наступні ознаки ідентифікації: ототожнення суб'єктом себе з іншим суб'єктом; значущий суб'єкт – це суб'єкт, з яким особистість себе ототожнює; у процесі такого ототожнення відбувається засвоєння норм і цінностей значущого іншого суб'єкта; значущим іншим може бути: людина, група, вигаданий герой, збірний ідеал і навіть певний стиль життя [10, с. 189].

О.В. Парута зазначає, що правова ідентифікація – це процес оцінки і прийняття особою її індивідуального правового статусу на інтелектуальному, психо-емоційному рівні та порівняння власних прав і обов'язків із правами і обов'язками інших суб'єктів права, що призводить до формування стійкого уявлення про себе як учасника правового життя суспільства [11, с. 94].

Вважаю, що правова ідентифікація полягає не лише в оцінці особистістю свого правового статусу, але й визначення для себе що є право, його розуміння і вже тоді співставлення власного бачення з домінуючим праворозумінням. Це не механічний процес, який зводиться лише до по-

рівняння своїх прав і обов'язків з правами і обов'язками інших. Тому, на нашу думку, правова ідентифікація – це процес, який виявляється в отождненні індивідом себе з певною групою або соціумом через інтегративне праворозуміння, що нерозривно пов'язаний з пізнавальною, конотативною, аксіологічною, діяльнісною, екзистенційною сферами особистості та виражається у правомірній поведінці.

Отже, правовій ідентифікації притаманні такі компоненти:

- пізнавальний – правові знання (такі як: знання про правове суспільство, інтегративне праворозуміння, знання про закони тощо), що дають змогу особистості ідентифікувати себе як суб'єкта права, а також знання, які дозволять їй бути активним членом правового суспільства, що передбачає: знання та вміння реалізувати свої права, виконувати обов'язки, брати відповідальність за свої дії тощо;

- аксіологічний – втілюється через правову позицію особистості, яка формується на основі ціннісної правової установки – особистого регулятора, який формується на основі особистих цінностей та відповідає за вибір людини;

- конотативний (оцінка, результатом якої є емоційний досвід) – здатність до критики власної поведінки, вміння її оцінити з ідеалами і цінностями права. Таку здатність забезпечують правові навички та вміння, що полягають у: вмінні критично мислити з використанням правових джерел, можливістю аналізувати правову інформацію та критично її оцінювати, розуміти правові потреби та бачити прогалини, вміння аналізувати власний правовий статус;

- діяльнісний (практичний) – правова поведінка людини як суб'єкта права, що є результатом правової активності та діяльності особистості;

- екзистенційний – здатність людини володіти правовою свободою та брати на себе відповідальність за власний вибір.

Ключовим завданням у даній статті є розкриття механізму правової ідентифікації та встановлення тих правових процесів, які впливають на формування право-

вої ідентичності. Розкриття усвідомленого наслідування ідентифікації є важливим, оскільки саме воно є пусковим механізмом для процесу навчання, в результаті якого людина оволодіває нормами суспільства та від нього залежить необхідний рівень і характер мотивації для оволодіння особистістю нормами. В його основі лежить усвідомлений чи неусвідомлений, вимушений або добровільний вибір особистістю певної позиції [10, с. 191].

Як вважає О.В. Парута, процес правової ідентифікації складається з таких етапів:

- процедура психологічного ознайомлення з правовою нормою та її оцінки, співставлення змісту правової норми з реаліями життя;

- прогнозування та моделювання своєї майбутньої поведінки у соціальному житті, регульованому правом;

- формування правової ідентичності;

- зміна правової ідентичності відповідно до зміни соціокультурних, політичних, економічних умов [11, с. 98]. Під зміною, трансформацією ідентичності у літературі розуміють процес перетворення, конструювання ідентичності на різних етапах соціалізації, результатом якого є якісна зміна ідентичності. В ході цього процесу відбувається перевірка ідентифікаційної структури, яка вже склалася, зникають і перетворюються одні ідентичності, з'являються нові, змінюються взаємозв'язки компонентів, їх роль і вага в ідентифікаційній структурі [12, с. 51].

Інші дослідники виділяють п'ять основних механізмів формування ідентичності особистості:

- 1) протиставлення (всьяке протиставлення об'єднує, всяке об'єднання протиставляє: міра протиставлення є міра об'єднання);

- 2) категоризація (під впливом соціальної категоризації людина видозмінюється таким чином, що вона все сприймає не на основі своїх унікальних індивідуальних характеристик, а через групові ознаки даної соціальної категорії);

- 3) самокатегоризація (означає соціальну категоризацію індивіда самого себе

відповідно до тих стереотипів поведінки, цінностей і норм групи, до якої він себе відносить). З точки зору теорії самокатегоризації, процес формування соціальної ідентичності містить три когнітивних процеси:

- індивід самовизначається як член соціальної категорії (стать, національність, соціальний статус);

- людина не тільки включає в свій образ – Я загальні характеристики груп членства, але і засвоює норми і стереотипи поведінки властиві їм;

- засвоєні норми і стереотипи стають внутрішніми регуляторами соціальної поведінки людини [4, с. 112].

4) деперсоналізація (категоризація та самокатегоризація є каталізаторами основного процесу, який лежить в основі всіх групових феноменів – «деперсоналізації», тобто сприйняття і опис себе групою індивідів не як індивідуальностей, які мають відмінності та характеризують себе через «я» і «мені», а як взаємодіючих представників якоїсь загальної соціальної категорії, створюючи у членів групи відчуття подібності за ознаками, які є значущими для даної соціальної категорії і призводить до сприйняття себе скоріше як «ми» і «нас»);

5) соціальне порівняння (лише через порівняння з іншими соціальними групами набувають важливості позитивні аспекти власної соціальної ідентичності та відчуття цінності приналежності до певної соціальної групи) [13, с. 8-47].

Як вважає Т.В. Канаєва, формування ідентичності здійснюється за допомогою двох основних процесів: 1) асиміляції і акомодатії (відбувається відбір нових компонентів в структуру ідентичності, а потім пристосування структури до цих компонентів (переструктурування), 2) оцінки (визначення значення і цінності змістів ідентичності, як нових, так і старих). Ці процеси взаємопов'язані: процес оцінювання може впливати на відбір змісту для асиміляції і на форму акомодатії. З іншого боку, асимілюються також цінності, які задають критерії оцінки. Взаємодія цих процесів у часі призводить до формування ціннісного вимірів ідентичності [4, с. 114].

На думку О.В. Лукьянова, механізм ідентифікації здійснюється в контексті безпосереднього спілкування (інтеракціонізм), і опосередковано: через знакові системи культури (мова, міф, мистецтво, релігія) [1, с. 73].

Як стверджують дослідники, ідентифікація може протікати в трьох формах:

1) інтроекція – вживання в образ на примітивному рівні, наприклад, такий стан забезпечує дитині відчуття безпеки;

2) ідентифікація, яка формується шляхом інтеракції з урахуванням роду, суспільства;

3) формування ідентичності – ансамбль ідентифікацій, їх включення в єдине унікальне ціле [7, с. 212].

С.О. Баклушинський та Є.П. Белінська вважають, що становлення соціальної ідентичності включає в себе три послідовних процеси: 1) самовизначення індивіда як члена певної соціальної категорії; 2) засвоєння норм і стереотипів поведінки своєї групи; 3) внутрішня, емоційна ідентифікація своєї приналежності до неї [14, с.72].

Аналізуючи соціальну ідентичність Т.В. Канаєва виділяє процес її формування і розвитку (процес соціальної ідентифікації) і продукт: сформований образ Я як результат самовизначення. В системі соціальної ідентичності на різних етапах її розвитку присутні: ідентифікація (в «вузькому» розумінні), соціалізація і інтерналізація [4, с. 41].

Формування ідентичності на індивідуальному і колективному рівнях, як вважає Ю.В. Зевако, передбачає планомірну «включеність індивіда в соціальність» за допомогою:

1) соціалізації – інтеграція індивіда в людське суспільство, придбання ним досвіду, якого вимагають соціальні ролі, а також процес засвоєння індивідом системи соціальних зв'язків і відносин, коли людина набуває переконання, що суспільно схвалені форми поведінки, необхідні їй для нормального життя в суспільстві;

2) інкультурації – індивід освоює властиві культурі світобачення і поведінку, в результаті чого формується його когнітивна, емоційна і поведінкова схожість

з членами даної культури і відмінність від членів інших культур;

3) культурної трансмісії – являє собою механізм, за допомогою якого група «передає себе у спадок» своїм новим членам, особливо дітям, використовуючи для цього три шляхи: вертикальний – від батьків до дітей; горизонтальний – через спілкування з однолітками; «непрямий» – через навчання в спеціалізованих інститутах соціалізації (школи, вузи), а також через практичну взаємодію з оточуючими [15, с. 44-46].

На думку Г.Б. Мазилова, основними механізмами розвитку і формування ідентичності можна назвати наступні: а) наслідування, коли особистість незалежно від рівня свідомості копіює форми, стереотипи, еталони, ціннісний супровід поведінки інших людей з тієї соціальної спільності, з якої вона себе ідентифікує; б) необхідне прийняття під впливом групових правил і вимог культурних традицій властивих його групі форм поведінки; в) усвідомлене прийняття ідентифікаційних характеристик, що супроводжується прийняттям норм, правил, цінностей і стереотипів поведінки [12, с. 64-65].

Як бачимо, кожен з дослідників ідентичності закладає своє розуміння процесу її формування. На мою думку, правова ідентифікація здійснюється на основі таких етапів: правова соціалізація через правову комунікацію та правове виховання; правове пізнання та розуміння права; правова рефлексія, що включає критичний аналіз, оцінку права через правове мислення; правова інтерналізація та формування ціннісної правової орієнтації; правове наслідування та інкультурація, що проявляється у контролі поведінки через правову волю.

Висновки

Отже, досліджувати правову ідентичність та її якість не можливо без дослідження процесів самого механізму її формування – правової ідентифікації. Можна говорити про такі ключові закономірності правової ідентифікації:

1) правова ідентифікація і її завершеність залежить від індивідуальних особливостей особистості, таких як: правосвідомість та самосвідомість; правові знання; правове мислення; правові навички та вміння; ціннісна правова установка;

2) правова ідентифікація передбачає внутрішню згоду з основними засадами інтегративного праворозуміння;

3) на правову ідентифікацію впливають зовнішні фактори, зокрема: правовий порядок та стабільність у державі, відповідність задекларованих прав з можливістю їх використання, правовою культурою суспільства тощо;

4) процес розвитку правової ідентифікації передбачає самоідентифікацію;

5) правова ідентифікація протікає через свідоме та несвідоме у людині, раціональне та ірраціональне. Формування правової ідентичності відбувається як на усвідомлених правових фактах, рішеннях, висновках, так і на якихось апіорно неусвідомлюваних явищах (правовій інтуїції, емоційному досвіді тощо).

Література

1. Лукьянов О.В. Самоидентичность как условие устойчивости человека в меняющемся мире: дис. ... докт. психол. наук: 19.00.01. Томск, 2009. 289 с.
2. Исаева Н.В. Правовая идентичность (теоретико-правовое исследование): дисс. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Москва, 2014. 454 с.
3. Ганеева Е.И. Формирование проблемной социальной идентичности в условиях социальной трансформации: дисс. ... канд. социолог. наук : 22.00.04. Нижний Новгород, 2009. 199 с.
4. Канаева Т.В. Структура и функционирование социальной идентичности как результат взаимодействия субъектов : дис. ... канд. философ. наук : 09.00.11. Кемерово, 2008. 184 с.
5. Самкова В.А. Культурная идентичность как социально-синергетический процесс : дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11. Екатеринбург, 2006. 179 с.
6. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: навчальний словник-довідник

для студентів вузів / За заг. ред. В.М. Пічі, Уклад. В.М. Піча, Ю.В. Піча, Н. М. Хома. Київ: Каравела; Львів: Новий світ-2000, 2002. 480 с.

7. Заковоротная М.В. Идентичность человека: Социально-философские аспекты: дис. ... докт. филос. наук: 09.00.11. Ростов-на-Дону, 1999. 370 с.

8. Стефаненко Т.Г. «Этническая идентичность в ситуации социальной нестабильности», «Этническая психология и общество». Москва: Старый Сад, 1997. С. 97-104.

9. Глотов Б.Б. Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу: дис. докт. філос наук: 09.00.03. Дніпропетровськ, 2008. 365 с.

10. Весна Е.Б. Психологические закономерности и механизмы процесса социализации-индивидуализации в онтогенезе : дис. ... докт. псих. наук : 19.00.13. Москва, 1998. 397 с.

11. Парута О. В. Правова ідентичність особи : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.01. Львів, 2017. 244 с.

12. Мазилова Г.Б. Динамика социальной идентичности личности в современном обществе: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Ярославль, 2006. 203 с.

13. Микляева А.В., Румянцева П.В. Социальная идентичность личности: содержание, структура, механизмы формирования. Санкт-Петербург, 2008. 118 с.

14. Баклушинский, С.А., Белинская Е.П. Этнос. Идентичность. Образование: Труды по социологии образования / под ред. В.С.Собкина. Москва, 1998. С. 64-85.

15. Зевако Ю.В. Технологии формирования политической идентичности в современной России : механизмы, ресурсы, эффективность : дисс. ... канд. полит. наук: 23.00.02. Саратов, 2012. 209 с.

**LEGAL IDENTIFICATION AS
A PROCESS OF LEGAL IDENTITY
DEVELOPMENT**

ABSTRACT

The Article examines legal identification as a process of legal identity development. It has been

concluded that legal identification is a process reflected in identifying oneself with a certain group or a certain community through the lens of integrated understanding of law that is integrally linked to cognitive, connotative, axiological, operational and existential areas of personality and is embedded into law-compliant behavior.

It has been established that features distinguishing legal identification are as follows: it is a dynamic characteristic for legal identity; it is considered as a process of shaping legal identity; it is undergone only by a personality which is a social group member; it is embodied via learning of patterns and stereotypes of legal behavior established in a certain group; it is formed via accepting rules of law, values, goals etc; it incorporates the following components as a unity: cognitive, connotative, axiological, operational and existential; represents a process with logically added legal mechanisms in legal consciousness of an individual.

The following key stages of legal identification have been proposed, in particular: legal socialization by means of legal communication and legal education; legal consciousness and understanding of law; legal reflection incorporating critical analysis, assessment of law by means of legal thinking; legal internalization and formation of value orientations; legal inheritance and enculturation that are reflecting behavior control by virtue of legal will.

The key regularities of legal identification have been studied. First, legal identification and its complete formation depend on individual features a personality has, such as: legal consciousness and self-consciousness; knowledge of law; legal thinking; legal skills and abilities; and legal mindset of values. Second, legal identification provides for internal consent with key principles of integrated understanding of law. Third, legal identification is influenced by external factors, in particular by order of law and legal stability in a state, by declared rights being in line with the rights for their implementation, legal culture in the society etc. Fourth, the development process for legal identification is achievable via self-identification. And fifth, legal identification is being set via individual conscious and unconscious, via rational and irrational.

АНОТАЦІЯ

В статті досліджується правова ідентифікація як процес формування правової ідентичності. Встановлено, що правова ідентифікація – це процес, який виявляється в отождоженні індивідом себе з певною групою або соціумом через інтегративне праворозуміння, що нерозривно пов'язаний з пізнавальною, конотативною, аксіологічною, діяльнісною, екзистенційною сферами особистості та виражається у правовірній поведінці.

Виявлено, що правовій ідентифікації притаманні наступні ознаки: є динамічною характеристикою правової ідентичності; розуміється як процес формування правової ідентичності; проходить лише у особистості, яка є членом соціальної групи; втілюється через засвоєння зразків та стереотипів правової поведінки властивих певній групі; відбувається через прийняття правових норм, цінностей, цілей тощо; є єдністю таких компонентів: пізнавального, конотативного, аксіологічного, діяльнісного, екзистенційного; є процесом, який складається з логічно доповнюваних правових механізмів у правосвідомості людини.

Запропоновані основні етапи правової ідентифікації, зокрема: правова соціалізація через

правову комунікацію та правове виховання; правове пізнання та розуміння права; правова рефлексія, що включає критичний аналіз, оцінку права через правове мислення; правова інтерналізація та формування ціннісної правової орієнтації; правове наслідування та інкультурація, що проявляється у контролі поведінки через правову волю.

Досліджено ключові закономірності правової ідентифікації. По-перше, правова ідентифікація і її завершеність залежить від індивідуальних особливостей особистості, таких як: правосвідомість та самосвідомість; правові знання; правове мислення; правові навички та вміння; ціннісна правова установка. По-друге, правова ідентифікація передбачає внутрішню згоду з основними засади інтегративного праворозуміння. По-третє, на правову ідентифікацію впливають зовнішні фактори, зокрема: правовий порядок та стабільність у державі, відповідність задекларованих прав з можливістю їх використання, правовою культурою суспільства тощо. По-четверте, процес розвитку правової ідентифікації передбачає самоідентифікацію. По-п'яте, правова ідентифікація протікає через свідоме та несвідоме у людині, раціональне та ірраціональне.